

KARL OVE KNAUSGÅRD

Min kamp

Andre bok

roman

FORLAGET OKTOBER 2009

29. juli 2008

SOMMEREN HAR VÆRT LANG, og den er ennå ikke over. Den 26. juni ble jeg ferdig med første del av romanen, og siden da, i over en måned, har vi hatt Vanja og Heidi hjemme fra barnehagen, med alt hva det innebærer av intensivt hverdag. Jeg har aldri forstått poenget med ferie, aldri hatt trang til det, alltid bare hatt lyst til å jobbe mer. Men må jeg, så må jeg. Den første uken skulle vi egentlig være ute i kolonihytta, som Linda fikk oss til å kjøpe i fjor høst, ment å være dels et skrive-
sted, dels et helgested, men etter tre dager ga vi opp og dro inn til byen igjen. Å samle tre småbarn og to voksne på en liten flate, med andre mennesker på alle kanter, uten noe annet å gjøre enn å luke i hagen og klippe gress, er ikke nødvendigvis en god idé, særlig ikke om stemningen som råder, er disharmonisk fra før av. Vi kranget flere ganger høyt der ute, formodentlig til naboenes forlystelse, og følelsen de hundrevis av pertentlig oppdyrkede hagene med alle disse gamle, halvnakne menneskene innga, gjorde meg amper av klaustrofobi. Slike stemninger er barna snare med å fange opp og spille ut, særlig Vanja, hun reagerer nesten momentant på forskyvelser i toneleier og intensitetsnivåer, og skjærer det ut, begynner hun å gjøre det hun vet vi liker minst, og som får oss til å miste besinnelsen bare det pågår lenge nok. Allerede stinn av frustrasjon er det nesten umulig å forsvare seg, og så har vi det gående, skrik og rop og elendighet. Den neste uken leide vi en bil og kjørte opp til Tjörn utenfor Göteborg, hvor Lindas venninne

Mikaela, som er Vanjas gudmor, hadde invitert oss til sin kjærestes sommersted. Vi spurte om hun visste hvordan det var med tre barn, og om hun virkelig var sikker på at hun ville ha oss der, men det var hun, sa hun, hun kunne bake med barna, hadde hun tenkt, og ta dem med ut og bade og fiske krabber slik at vi kunne få litt tid for oss selv. Det bet vi på. Opp til Tjörn kjørte vi, utenfor sommerstedet, ytterst i dette underlig sørlandslike landskapet, parkerte vi, inn med alle barn og alt vårt pikk og pakk veltet vi. Meningen var at vi skulle være der hele uken, men alt tre dager senere pakket vi sakene i bilen og satte kursen sørover igjen, til Mikaelas og Eriks åpenbare lettelse.

Mennesker som ikke har barn, forstår sjelden hva det går ut på, uansett hvor modne og intelligente de ellers måtte være, i alle fall var det slik med meg før jeg fikk barn selv. Mikaela og Erik er karrieremennesker, den tiden jeg har kjent Mikaela, har hun bare hatt ledende jobber i kultursfæren, mens Erik er direktør for en eller annen verdensomspennende stiftelse med base i Sverige. Etter Tjörn skulle han på et møte i Panama, før de skulle feriere videre i Provence, for slik er livet deres, de stedene jeg bare har lest om, ligger åpne for dem. Inn i det kom altså vi med våre våtservietter og bleier, John som kravler overalt, Heidi og Vanja som slåss og skriker, ler og griner, som aldri spiser ved bordet, som aldri gjør som vi sier, i alle fall ikke når vi er ute blant folk og virkelig *vil* at de skal oppføre seg, for det merker de, jo mer som står på spill for oss, jo mer uregjerlige blir de, og selv om sommerstedet var stort og rommelig, var det ikke så stort og rommelig at de lot seg overse. Erik lot som om han ikke var redd for noen av tingene der inne, ville gjerne framstå som sjenerøs og barnevennlig, men ble kontinuerlig motsagt av kroppsspråket, disse armene tett inntil kroppen, denne måten han hele tiden gikk og la saker på plass på, og av den store avstanden i blikket hans. Han var nær tingene og stedet, som han hadde kjent hele sitt liv, men fjern for dem som disse dagene befolket det, så på dem omtrent som man ser på muldvarper eller pinnsvin. Jeg forstod ham, og jeg likte ham. Men samtidig kom jeg med alt dette, og noe egentlig møte var umulig. Han var utdannet i Cambridge og Oxford, og hadde jobbet flere år som megler i Londons finansverden, men på

en tur han og Vanja tok opp på en høyde ute ved havet, lot han henne klatre fritt flere meter foran seg mens han stod urørlig og beundret utsikten, uten å ta med i beregningen at hun bare er fire år og selv ikke kan bedømme risiko, så med Heidi på armen måtte jeg småløpe opp dit og ta over. Da vi en halvtime senere satte oss ned på en kafé, jeg stiv i bena etter den brå fjellforseringen, og jeg ba ham gi John biter av et rundstykke jeg la ved siden av ham, siden jeg skulle holde orden på både Heidi og Vanja samtidig som jeg måtte skaffe dem mat, nikket han, det skulle han gjøre, men han foldet ikke sammen avisen han leste i, så i det hele tatt ikke opp, og merket ikke hvordan John, en halv meter fra ham, ble mer og mer opphisset og til sist skrek så ansiktet hans ble rødt, i frustrasjon over at biten han så gjerne ville ha, lå der like i synet på ham, men utenfor rekkevidde. Situasjonen gjorde Linda forbannet der hun satt ved den andre enden av bordet, det så jeg på henne, men hun bet det i seg, bemerket ingenting, ventet til vi kom ut og var på tomannshånd, da hun sa at vi skulle dra hjem. Nå. Vant til hennes luner sa jeg at hun skulle holde kjeft og ikke ta slike beslutninger når hun var så jævla sur. Det gjorde henne selvfølgelig enda surere, og slik holdt vi på helt til vi neste morgen satt i bilen på vei derfra.

Den åpne, blå himmelen og det småskårne og forblåste, men vakre landskapet gjorde, sammen med barnas glede og det faktum at vi satt i en bil, og ikke i en togkupé eller om bord i et fly, som hadde vært de siste årenes reisemåte for oss, stemningen lettere, men det varte ikke lenge før vi var i gang igjen, for vi måtte spise, og den restauranten vi fant og stoppet ved, viste seg å tilhøre en yachtklubb, men, sa servitøren til meg, om vi bare gikk over broen, kom vi inn i byen, og der, kanskje fem hundre meter inne, lå en annen restaurant, slik at vi tyve minutter senere befant oss på en høy og smal, men tett trafikkert bro, slepende på to barnevogner, sultne og med bare et industriområde i sikte. Linda var rasende, øynene hennes svarte, vi havnet alltid i slike situasjoner, hveste hun, det var ingen andre som gjorde det, vi fikk ingenting til, nå skulle vi spise, hele familien, det kunne ha vært morsomt, i stedet gikk vi her i blåsten, omgitt av susende biler og eksos på en helvetes bro. Hadde jeg noen gang sett andre trebarnsfamilier ute på den måten?

Veien vi fulgte videre, endte ved en metallport med logoen til et sikkerhetselskap på. For å komme inn i byen, som til alt overmål så nedslitt og trist ut, måtte vi gå en omvei i industrilandskapet på i alle fall femten minutter. Jeg ville forlate henne, fordi hun alltid klaget, hun ville alltid ha noe annet, gjorde aldri noe selv for det, bare klaget, klaget, klaget, tok aldri situasjonene for hva de var, og når virkeligheten ikke motsvarte forestillingen, var det meg hun bebreidet, i smått som i stort. Javel, så hadde vi gått fra hverandre da, men logistikken brakte oss som alltid sammen igjen, vi hadde én bil og to barnevogner, så da var det bare å late som om det som hadde blitt sagt, ikke hadde blitt sagt likevel, skyve de flekkete og skranglete vognene over broen og opp til den vakre yachtklubben, lempe dem inn i bilen og spenne ungene fast for å kjøre til nærmeste McDonald's, som ble til en bensinstasjon like utenfor Göteborg sentrum, hvor jeg satt ute på en benk og spiste min pølse, mens Vanja og Linda satt inne i bilen og spiste sine. John og Heidi sov. Den planlagte turen innom Liseberg kansellerte vi, det ville bare gjøre alt verre slik stemningen mellom oss var nå, i stedet stanset vi på impuls ved et billig og sammenrasket såkalt «eventyrland» noen timer senere, hvor alt var av dårligste kvalitet, og tok først med barna på et lite «sirkus», som bestod av en hund som hoppet gjennom ringer i knehøyde, en kraftig, mandig utseende dame, sannsynligvis fra Øst-Europa et sted, som kledd i bikini kastet de samme ringene opp i luften og slyngtet dem rundt hoftene, kunster som samtlige jenter i klassen min på barneskolen kunne, og en lyshåret mann på min alder med snabelsko, turban og bilringer veltende over haremsbuksene, som fylte munnen med bensin og fire ganger sprutet ild opp mot det lave taket. John og Heidi stirret så øynene deres så ut til å trille ut. Vanja tenkte bare på loddboden vi hadde gått forbi, hvor man kunne vinne kosedyr, nappet stadig i meg og spurte når forestillingen var over. Av og til så jeg bort på Linda. Hun satt med Heidi i fanget og hadde tårer i øynene. Da vi kom ut og begynte å gå nedover mot den vesle tivoliplassen skyvende på hver vår barnevogn, forbi et stort basseng med en lang vannrutsjebane, bak hvis topp et enormt, kanskje tretti meter høyt troll tronet, spurte jeg henne hvorfor.

– Jeg vet ikke, sa hun. – Men jeg har alltid blitt rørt av sirkus.
– Hvorfor det?
– Ja, men det er jo så sørgelig, så lite og billig. Og samtidig også så vakkert.

– Dette også?

– Ja. Så du ikke Heidi og John? De var helt hypnotiserte.

– Men ikke Vanja, sa jeg og smilte. Linda smilte også.

– Hva da? sa Vanja og snudde seg. – Hva sa du, pappa?

– Jeg sa bare at du ikke tenkte på annet enn det kosedyret du så der nede, da vi var på sirkuset.

Vanja smilte på den måten hun pleide når vi snakket om noe hun hadde gjort. Fornøyd, men også ivrig, klar for mer.

– Hva gjorde jeg? sa hun.

– Du nappet i armen min, sa jeg. – Og sa at du ville ta lodd nå.

– Hvorfor det? sa hun.

– Hvordan kan jeg vite det? sa jeg. – Du ville vel gjerne ha det kosedyret, da.

– Skal vi det nå? sa hun.

– Ja, sa jeg. – Det er der nede.

Jeg pekte ned langs den asfalterte gangstien, mot tivoliapparatene som vi såvidt kunne se gjennom trærne.

– Får Heidi også? sa hun.

– Hvis hun vil, sa Linda.

– Det vil hun, sa Vanja, og bøyde seg mot Heidi som satt i vognen.

– Vil du det, Heidi?

– Ja, sa Heidi.

Vi måtte ta lodd for nitti kroner før de stod med hver sin lille tøy-mus i hånden. Solen brant på himmelen over oss, luften i skogen stod stille, all verdens plingende og skingrende lyder fra apparatene blandet seg med åttitallsdisco fra bodene rundt oss. Vanja ville ha sukkerspinn, så ti minutter senere satt vi ved et bord inntil en kiosk, omsurret av his-sige og nærgående veps, i solsteken som gjorde at sukkeret klistret seg til alt det kom nær, det vil si bordplate, vognrygg, armer og hender, til barnas høylytte irritasjon, det var ikke dette de hadde tenkt seg da de så

beholderen med svirrende sukker i kiosken. Kaffen min var besk og nesten udrikkelig. En liten, skitten gutt syklet mot oss på trehjuls sykkel sin, kjørte rett inn i Heidis vogn og så forventningsfullt på oss. Han var mørkhåret og mørkøyd, kunne være rumensk eller albansk eller kanskje gresk. Etter å ha kjørt hjulet noen ganger til inn i vognen, stilte han seg slik at vi ikke kunne komme oss ut, og ble stående der, nå med blikket ned i bakken.

– Skal vi stikke, eller? sa jeg.

– Heidi ville jo ri, sa Linda. – Kan vi ikke gjøre det først?

En kraftig mann med utstående ører, også han mørk, kom og løftet gutten på sykkel opp og bar ham ut på plassen foran kiosken, klapet ham et par ganger på hodet og gikk bort til den mekaniske blekk-spruten han betjente. Armene bar små korer man kunne sitte i, som hevet og senket seg mens de langsomt gikk rundt og rundt. Gutten begynte å sykle innover plassen, som sommerkleddede mennesker hele tiden ankom og forlot.

– Det er klart, sa jeg og reiste meg, tok Vanjas og Heidis sukkerspinn og kastet dem i en søppelkasse, og skjov vognen med John, som kastet hodet fra side til side for å fange inn alt det interessante som foregikk her, over plassen og bort mot gangen som ledet opp til «westernbyen». Men i «westernbyen», som var en sandhaug med tre nybygde skur hvorpå det stod henholdsvis «gruve», «sheriff» og «prison», de to siste fulle av «wanted dead or alive»-plakater, omgitt av bjørketrær på den ene siden og en rampe hvor noen ungdommer kjørte på noen brett med små hjul, på den andre, var hesteridningen stengt. Innenfor gjerdet like over «gruven» satt den østeuropeiske sirkuskvinnen på en stein og røykte.

– Rida! sa Heidi og så seg rundt.

– Vi får gå til eselridningen ved inngangen, da, sa Linda.

John kastet tåteflasken med vann fra seg på bakken. Vanja krøp under gjerdet og løp bort til gruven. Da Heidi oppdaget det, reiste hun seg fra vognen og fulgte etter. Jeg så en rød og hvit colaautomat på baksiden av sherifkontoret, gravde fram innholdet i lommen på shortsene og betraktet det: to hårstrikker, en hårspenne med marihønemotiv, en

lighter, tre steiner og to små hvite skjell Vanja hadde funnet på Tjörn, en tyvekronerseddel, to femmere og ni kronestykker.

– Jeg tar meg en røyk så lenge, sa jeg. – Setter meg der nede.

Jeg nikket mot en trestamme som lå i enden av området. John løftet begge armene i været.

– Gjør det, sa Linda, og løftet ham opp. – Er du sulten, John? sa hun.

– Åh, så varmt det er. Finnes det ikke skygge noe sted? Så jeg kan sette meg ned med ham?

– Der oppe, sa jeg, og pekte mot restauranten på toppen, som var formet som et tog, med disken i lokomotivet, bordene på vognen. Ikke et menneske var å se der oppe. Stolene stod lent med ryggstøet mot bordplatene.

– Jeg gjør det, sa Linda. – Og gir ham litt mat. Holder du et øye med jentene?

Jeg nikket, gikk bort til colaautomaten og kjøpte en boks, satte meg på trestammen, tente en røyk, så opp mot det hastig sammensnekrede skuret, hvor Vanja og Heidi løp inn og ut av åpningen.

– Det er helt mørkt her inne! ropet Vanja. – Kom og se!

Jeg løftet hånden og vinket til henne, noe hun heldigvis slo seg til ro med. Musen klemte hun hele tiden mot brystet med den ene hånden.

Hvor var forresten Heidis mus?

Jeg lot blikket følge bakken oppover. Og der, like utenfor sheriffkontoret, lå den med hodet ned i sanden. Oppe på restauranten dro Linda en stol inntil veggen, satte seg ned og begynte å amme John, som først sparket med bena, siden ble liggende helt stille. Sirkusdamen var på vei opp bakken. En klegg stakk meg på leggen. Jeg slo den med slik kraft at den ble most utover huden. Sigaretten smakte forferdelig i varmen, men jeg trakk røyken standhaftig ned i lungene, stirret opp mot grantoppene, så intenst grønne der solen skinte på dem. En ny klegg satte seg på leggen. Jeg slo irritert etter den, reiste meg opp, kastet sigaretten på bakken og gikk opp mot jentene med den halvfulle og fortsatt kalde colaboksen i hånden.

– Pappa, du går på baksiden mens vi er inne, så ser du om du kan se oss gjennom sprekke, okey? sa Vanja og myste opp på meg.